

ŠIAURĖS AIRIJOS PROGRAMA PEACE

ES PEACE programos tikslas – remti taiką ir susitaikymą ir skatinti ekonominę bei socialinę pažangą Šiaurės Airijoje ir Airijos pasienio regione.

TEISINIS PAGRINDAS

Ketvirtosios programos PEACE, apimančios 2014–2020 m. programavimo laikotarpį, teisinis pagrindas yra 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 ir 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas (ES) Nr. 1299/2013.

BENDROJI INFORMACIJA

ES finansinė parama Šiaurės Airijos taikos procesui skiriama nuo 1989 m. įgyvendinant ES regioninę politiką ir skiriant ES paramą Tarptautiniam Airijos fondui (TAF).

Atsižvelgiant į specialiosios Komisijos darbo grupės rekomendacijas, 1995 m. liepos 28 d. buvo patvirtinta programa PEACE I (1995–1999 m.). 1999 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad speciali programa, pavadinta PEACE II, turėtų būti tęsiama iki 2004 m. Vėliau ši programa buvo pratęsta iki 2006 m. Pagal programą PEACE III, apimančią 2007–2013 m. programavimo laikotarpį, toliau buvo įgyvendinami kai kurie ankstesnių programų prioritetai, o visą projekto veiklą baigta vykdyti 2015 m. gruodžio 31 dieną. Programos baigimo deklaracija Komisijai buvo įteikta 2017 m. kovo 31 dieną.

Nauja programa (PEACE IV, 2014–2020 m.), pagal kurią daug dėmesio skiriama investicijoms, susijusioms su vaikais ir jaunimu, oficialiai pradėta įgyvendinti 2016 m. sausio 14 d.

TIKSLAI IR PRIORITETAI

Programa PEACE įgyvendinama kaip tarpvalstybinė Airijos ir JK bendradarbiavimo programa (vykdant Europos teritorinį bendradarbiavimą (ETB)) ir ja siekiama dviejų pagrindinių tikslų:

- į konfliktą Šiaurės Airijoje ir Airijos pasienio grafystėse įtrauktų bendruomenių sanglaudos;
- ekonominio ir socialinio stabilumo.

Programa skirta konkrečioms dėl konflikto kylančioms problemoms spręsti siekiant sukurti taiką ir stabilią visuomenę. Šiuo tikslu ji grindžiama dviem pagrindiniais

prioritetais (bendruomenių sutaikymas ir pagalba užtikrinant taiką) ir keturiais pagrindiniais 2014–2020 m. programavimo laikotarpio uždaviniais:

- bendru švietimu;
- pagalba vaikams ir jaunimui;
- bendrų erdvių ir paslaugų kūrimu;
- gerų santykių stiprinimu vietos lygmeniu.

FINANSAVIMAS

1995–2013 m. buvo įgyvendintos trys programos PEACE, joms skirta 1,3 mlrd. EUR finansinė parama. Lėšos programoms PEACE I (1995–1999 m.) ir PEACE II (2000–2006 m.) buvo skiriamos iš visų struktūrinių fondų, o programa PEACE III (2007–2013 m.) buvo finansuojama tik iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF).

Bendra programos PEACE IV vertė 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu – 270 mln. EUR. Iš ERPF šiai programai skiriama apie 229 mln. EUR (85 proc.), o apie 40 mln. EUR (15 proc.) bus surinkta pasinaudojant lygiaverčiu finansavimu (t. y. ne ES ištekliais, kurie gali apimti nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens valstybės lėšas). 94 proc. išteklių, skirtų programai PEACE IV, bus remiama socialinė įtrauktis, kova su skurdu ir darbuotojų judumas (likę ištekliai bus skiriami techninei pagalbai).

TINKAMUMAS IR VALDYMAS

Ketvirtoji programa PEACE apima sritį, kurią sudaro Šiaurės Airija ir Airijos pasienio regionas (pastarasis apima Lauto, Monachano, Kavano, Leitrimo, Slaigo ir Donegolo grafystes).

Šią programą valdo ir įgyvendina ES specialiųjų programų įstaiga (angl. SEUPB), o finansavimą administruoja vietos partnerystės ir nevyriausybinės organizacijos.

Be to, 2007 m. Komisija sukūrė Šiaurės Airijos darbo grupę, kuri veiklą vykdo vadovaujama už regioninę politiką atsakingo Komisijos nario ir glaudžiai bendradarbiaudama su Šiaurės Airijos valdžios institucijomis. Šiaurės Airijos darbo grupės tikslas – padidinti konkurencingumą bei kurti tvarias darbo vietas ir ji apima tam tikras politikos sritis, pvz., žemės ūkį, konkurencijos politiką, švietimą ir kultūrą, energetiką ir kt. Šiaurės Airijos darbo grupės veiksmais taip pat siekiama prisidėti prie bendros pagal programą PEACE įgyvendinamų projektų sėkmės.

LAIMĖJIMAI

Įgyvendinant programą PEACE buvo sudarytos dalyvavimo ir dialogo galimybės ir buvo užtikrinta, kad žmonės aktyviau dalyvautų sprendimų priėmimo procese ir jiems tektų daugiau atsakomybės už bendruomenės vystymą (t. y. buvo taikomas principas „iš apačios į viršų“). Pagal šią programą finansuota daug įvairių projektų, įskaitant projektus, kuriuos įgyvendinant teikiama parama aukoms ir nukentėjusiesiems, jaunimui, MVĮ, infrastruktūrai ir miestų atkūrimui, taip pat projektus, kuriais siekiama remti imigrantus ir skatinama tautinė visos visuomenės įvairovė.

Svarbiausia yra tai, kad ši programa dabar laikoma taikos stiprinimo politikos pavyzdžiu, sektinu Europoje ir kituose regionuose.

PROGRAMOS PEACE ATEITIS

2016 m. birželio 23 d. surengtame referendume dauguma balsavusiųjų (51,9 proc.) balsavo už Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos. Po „Brexit’o“ pasikeis Jungtinės Karalystės statusas, o tai darys poveikį ES politikos kryptims, taip pat sanglaudos politikai ir programai PEACE.

Šiaurės Airija gauna dideles išmokas iš ES lėšų, o Jungtinės Karalystės išstojimas kelia susirūpinimą ilguoju laikotarpiu daugeliui sektorių Šiaurės Airijoje, taip pat kalbant apie taikos procesą ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą po 2020 m. (Šiaurės Airija yra vienintelis JK regionas, turintis sausumos sieną su kita valstybe nare: praktiškai po „Brexit’o“ Airijos saloje bus ES išorės siena.)

Komisija savo pasiūlymuose dėl sanglaudos politikos reglamentų po 2020 m. pasiūlė toliau įgyvendinti programą PEACE („PEACE PLUS“). Ji, atsižvelgdama į programos specifiką, pasiūlė ją valdyti bendrai, o Jungtinės Karalystės įnašą integruoti į programą kaip asignuotąsias išorės pajamas. Be to, ES specialiųjų programų įstaiga (SEUPB), kaip vadovaujančioji institucija, turi būti laikoma esančia valstybėje narėje. Pasiūlymai pateikiami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, o Parlamentas 2019 m. kovo mėn. per pirmąjį svarstymą priėmė savo poziciją.

2019 m. kovo 25 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Reglamentą (ES) 2019/491, kuriuo siekiama tęsti teritorinio bendradarbiavimo programas PEACE IV; Ji bus taikoma, jei Jungtinė Karalystė pasitrauktų iš ES be susitarimo dėl išstojimo. Šis reglamentas sudarys sąlygas veiksmingai tęsti PEACE IV programas pagal naująją teisinę sistemą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas visada pritarė tam, kad programoms PEACE ir TAF būtų skiriama ES finansinė parama. 2010 m. birželio 15 d. teisėkūros rezoliucijoje dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos finansinės paramos Tarptautiniam Airijos fondui (2007–2010 m.)^[1] Parlamentas pabrėžė, kad TAF turėtų papildyti struktūrinių fondų finansuojamą veiklą ir ypač programos PEACE III veiklą, susijusią su Šiaurės Airija ir Airijos pasienio regionu. Parlamentas oficialiai ragina Komisiją užtikrinti šį koordinavimą.

Parlamentas kaip vienas iš sanglaudos teisės aktų rinkinio (šiuo atveju – Bendrųjų nuostatų reglamento ir Reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų) leidėjų tvirtai pritarė tam, kad programa PEACE būtų toliau įgyvendinama 2014–2020 m. laikotarpiu. Be to, 2014 m. lapkričio 13 d. Parlamento rezoliucijoje pabrėžiama, kad programa PEACE svarbi siekiant pažangos, ekonominės ir socialinės sanglaudos bei bendruomenių susitaikymo.

[1]OL C 236 E, 2011 8 12, p. 173.

Atsižvelgdamas į JK referendumo rezultatus, Europos Parlamentas savo 2017 m. balandžio 5 d. rezoliucijoje išreiškė susirūpinimą dėl JK išstojimo iš ES pasekmių ir pabrėžė, kad reikia saugoti taiką tarp Šiaurės Airijos ir Airijos.

Savo 2018 m. rugsėjo 11 d. rezoliucijoje dėl ES sanglaudos politikos poveikio Šiaurės Airijai Europos Parlamentas atkreipė dėmesį į Komisijos pasiūlymą tęsti programas PEACE ir INTERREG, taip pat į Jungtinės Karalystės pozicijos dokumentą dėl sanglaudos politikos ateities (2018 m. balandžio mėn.), kuriame JK nurodo, kad yra pasirengusi ištirti galimybes tęsti programą PEACE IV su Šiaurės Airijos vykdomąja valdžia, Airijos Vyriausybe ir ES, taip pat vykdyti įsipareigojimus, susijusius su programomis PEACE ir INTERREG pagal dabartinę daugiametę finansinę programą (DFP). Parlamentas mano, kad nedarant poveikio vykstančioms ES ir JK deryboms, turėtų ir toliau būti teikiama ES parama teritoriniam bendradarbiavimui, visų pirma kalbant apie tarpvalstybinius ir tarpbendruomeninius projektus, atsižvelgiant į Šiaurės Airijai skirtų specialių ES sanglaudos programų, ypač programų PEACE ir INTERREG, kurios yra itin svarbios regiono stabilumui, pasiekimus.

Diána Haase / Marek Kołodziejcki
04/2019

